Број 50 У Новом Саду, у суботу 6. (19.) марта 1910. Година XLV.

»Застава« излази сваки дан двапута, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г: Ј. Чавића Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. Јутарњи лист. ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Састанак сабора у Хрватској и Славонији.

Данас у петак састао се сабор Хрватске и Славоније О састанку његовом нема још никакових извештаја, но има о ономе, што се десило у очи састанка тог сабора. Протекло је пуне три године како сабор хрватске и Славоније није држао своје редовне расправне седнице, а две године је протекло како се није у опште састао. Политичке прилике су се за то време јако промениле. Хрватско-српска коалиција побола је своје убојито копље у трње, и подвукла се под скут Куенов и Томашићев. Она је данас пот пуно кротка и лојална, и сретна да се налази под о крељем владе. Она данас иде руку под руку са бившом народном странком.

Најновије вести јављају да је јуче у очи састанка сабора Хрватске и Славоније била пуна седница хрватско-српске коалиције, а пре тога састао се извршни одбор коалиције, да утврде једнодушно држање хрватско-српске коалиције у сабору. У пуној седници коалиције учествовали су и бан Томашић и одељни предстојници Чаврак и Амруш. И све је лепо и глатко утаначено.

Саборску седницу отвориће председник по старешинству Барчић. Прочитаће краљевски рескрипт о отварању сабора и установиће дневни ред за седницу од суботе: конституисање сабора, бирање председника, два потпредседника и шест перовођа.

У питању председника искр сле су разне вести. Вели се наиме, да досадањи председник др. Медаковић не жели више да се прими те почасти. И док са хрватске стране износе, да ће место њега доћи др Богослав Мажуранић, дотле из самосталских кругова истичу, како многи раде на томе, да га приволе да се и даље прими председништва.

Хрватско-српска коалиција броји данас у сабору свега 48 посланика. Два члана, Врбанић и Пурић су јој умрли, а Харамбашић, Супило и Загорац иступили из ње. Хрватско-српска коалиција побојава се, да Франковци не поведу оштру борбу против ње.

Занимљива је врло вест „Пештанског Лојда“, коју вели да има из добрих извора, из кругова владе хрватско-славонске. Влада ће наиме свој предлог о изборној реформи прво изнети пред један стручњачки одбор. По том предлогу би број бирача са 48 хиљада порастао на 250 хиљада. И ако би број бирача тако јако порастао то ипак не би променио у ничем досадање стање народних посланика, а нарочито Србима неће омогућити ни помоћи да дођу до већег броја посланика. Изборни цензус биће снижен у варошима на 10 круна, а у осталим општинама од 10 до 6 круна. Но удешено и осигурано ће бити да број Срба посланика не порасте ни са једним. Срби су у том сабору, још од утеловљења војне границе имали само 23 до 24 посланика, па и од сада неће се дати да могу имати више.

Тако ће, ето, имати да изгледа нова изборна реформа у Хрватској и Славонији. Зар није то чисто демократски правичан основ! Наравно, да о општем тајном гласању неће бити ни помена. Та ето влада Томашићева већ напред истиче, да Срби ни једног посланика више но досад не смеју имати. На тој основи се мора скројити изборна реформа. И како је хрватско српска коалиција понизно приклонила главу, то ће и самостална странка морати гласати за ту изборну реформу. А и шта је стало Прибићу, Буду и друговима до тога, њима је и тако свеједно Србин ил Хрват, они су и тако само политички Хрвати у Хрватској домовини. Но нека запамти само једно, да тако не мисли српски народ и није више далеко када ће дохватити политичке грабље, и те политичке скакавце и шпекуланте збрисати са поља свог јавног живота.

Добро је врло дошао састанак сабора Хрватске и Славоније, он ће совуљаге истерати још већма на видело, из њихових мрачних гудура.

Наредба о ћирилици.

У 43. бр. „Србобрана“ од ове године осврће се парох Михајло Медаковић на најновију владину наредбу о учењу ћирилице од 22 фебруара 1910. бр. 5204 и каже: „Кад сравнимо најновију владину наредбу о учењу ћирилице у општим пучким школама са свима овопредметним владиним наредбама од ступања у крјепост школског закона од 31. октобра 1888. до познате Раухове наредбе, православни Срби не могу бити са њоме задовољни У даљем разлагању каже: „Срби нити разумију овакву наредбу нити се могу с њоме задовољити“. „Истину да кажемо, нама је уопће чудно, како је могло доћи до оваке половне наредбе“. Затим: „Уопће, не можемо да схватимо, како се је могло у једној те истој владиној наредби оперирати са једним те истим аргументом pro и contra“.

Ми се у главном слажемо са М. Медаковићем, и оваку крњу наредбу никад не можемо одобрити. Кад су радикали устали против крње наредбе Томашићеве, тада је „Србобран“ устао у одбрану и нас нагрђивао. Наредба Томашићеве владе иде нешто у прилог ћирилици, али ми се не можемо задовољити са „половином“ наредбом, него требао је Томашић повратити оно, што смо већ имали, а не премазати очи, да не тражимо даље.

Против познате Раухове наредбе радикали су слали представке земаљској влади и тражили, да се та наредба укине. Зато „Србобран“ лаже, кад каже, радикали „ћутали су о Раухој“ наредби.

Они око „Србобрана“ мислили су, да ће српски народ бити задовољан са најновијом наредбом Томашићеве владе, па кад су видели, да и њихови људи не могу се задовољити са најновијом наредбом, онда у „напомени уредништва“ ударају и грде радикале. Одатле се види, да је уредништво „Србобрана“ изненадило незадовољство својих присталица. Да би то сакрили и мањи утисак учинило на народ, они грде радикале. Чудимо се, што нису рекли, да су радикали криви, што је Томашићева влада издала овако половну наредбу.

Наредбом се не може променити оно, што је закон установио. Наредбама може се закон допунити, и наредба мора бити у духу закона, а не сме сам закон мењати. Зато треба тражити гаранције, да ће се закон поштовати и да се не сме наредбама мењати.

Најновија наредба Томашићеве владе не може нас задовољити, не ћемо да нам се половним наредбама очи премазују, него тражимо, да се закон поштује. Наредбом могу се укинути оне наредбе, које стоје у опреци са законом, зато и тражимо, да се укину све наредбе Раухове владе, које стоје у опреци са законом.

Закон је виши од наредаба. Закон је за све обвезан. Закон морамо поштовати и тражити, да се извршава.

Средишња задруга хрватских виноградара.

Добили смо позив на упис пословних дијелова „Средишње задруге хрватских виноградара“. Под позивом потписани су „Виноградарски одс ек господарских друштава Хрватске и Славоније“, „Чланови управног одбора хрватско-славонског господарског друштва као средишње задруге у Загребу“, „Чланови управног одбора славонског господарског друшта у Осијеку“ и „Народни заступници.“ Као што се из позива види, ниједно потписано друштво па чак, ни представници „народног јединства“ (народни заступници) не носи чисто хрватски карактер, па ипак позива се на упис у „средишње задруге хрватских виноградара.“

Као што потписана друштва не носе чисто хрватски карактер, добро би било, да и сама „средишња задруга хрватских виноградара“ не носи чисто хрватски карактер. Назив би могао гласити „средишња задруга хрватско-славонских виноградара“ или друкчије. Не би требало да носи чисто хрватски карактер. Не тражимо, да се у задругу виноградара унесе и српско име јер има виноградара и других народности, за то и не можемо пристати, да задруга носи чисто хрватски карактер.

Међу потписаним члановима има доста присталица „народног јединства“, па кад су Срби и Хрвати један народ са два имена“, онда могли смо очекивати, да ће назив бити „хрватско-српских“ виноградара или „српско-хрватских“ или „хрватских или српских“ виноградара. Да су ставили назив други више би приличило, него чисто хрватски. Проповедници „народног јединства“ не треба да се стиде и српског имена.

Са истицањем чисто хрватског карактера не можемо бити задовољни, зато очекујемо да ће се овде назив променити. Кад треба нешто подићи, онда се позивају сви, па и Срби, а само друштво, задруга носи карактер чисто хрватски.

Ово нас подсећа на учитељско педагошко друштво. Кад су Срби учитељи тражили промену назива, тада су одбијени и они су морали из друштва иступити. Ту су учитељи исправно поступали. Зато не можемо у виноградарску задругу, док се не скине чисто хрватски карактер.

Кад српско име некима боде очи, не тражимо да се у назив унесе, али не може нам се у грех уписати, ако затражимо, да назив буде општи, да не буде чисто хрватски, као што потписана друштва не носе чисто хрватски карактер.

Другом приликом мало опширније о самој сврси задруге виноградара.

△

У одбрану ћирилице

Пишу нам из Нерадина: Раухова влада забранила је употребу ћирилице школским одборима па и самим свештеницима, а то нова влада није укинула. Напослетку забранила је, да свештеник не сме децу ћирилицом оценити из науке о вери. Ако неће да оцени латиницом, тада да се сматра, да су деца веронаук задовољила. Месни школски одбор у Нерадину у седници од 13. марта 1910. на предлог председника К. Сепера послао је претставку земаљској влади, да укине наредбе од 11. децембра 1908. бр. 29.536, од 5. јануара 1909. бр. 26.070 908. и од 18. новембра 1909. бр. 17.804; и да се дозволи употреба ћирилице. И други школски одбори треба исто да учине.

Догађаји на Балкану

Најновије вести из Цариграда јављају, да се у турској престоници чине живе припреме за

дочек српског краља и бугарског краља. Краљ Петар ће прво у Петроград па онда у Цариград, где ће стићи тек за три недеље. Краљ Фердинанд се у недељу враћа из Софије за Цариград. Турски војни министар већ је издао наредбе војсци о дужности њеној за време боравка оба, једног и другог владара у Цариграду. Тешкоће око дочека бугарског владара као доскорашњег вазала отклоњене су На станици неће султан дочекати бугарски краљевски пар, већ велики везир и министри, и одвешће их у шатор султанов. Султан се са краљем Фердинандом неће пољубити већ само руковати, ни краљицу неће пољубити у руку, већ ће јој се само поклонити и руковати с њоме. Од станице железничке до султанове лађе, султан ће се у први коли возити са краљицом, а у други краљ Фердинанд са престолонаследником турским. — Турски листови одлучно побијају вест, да ће за време боравка краља Фердинанда у Цариграду бити речи и о автономији Македоније. Одкако је проглашен турски устав, то је питање скинуто с дневног реда и Бугарска се не може мешати више у македонске ствари.

Краља Фердинанда прате бугарски министар-председник, министар спољних послова и министар трговине. Тој посети приписују велик политички значај.

Има и вести, да ће султан ускоро вратити посету и краљу Петру и краљу Фердинанду.

Нова побуна Арнаута.

Арнаути у турској не престају водити огорчену борбу против устава, уз пркос многобројним изјавама њихових првака и вођа, да се они покоравају новоме уставном добу. Зборови Арнаута, на којима се говори противу данашњег стања у Турској стално се одржавају. На челу овог реакционарног покрета стоје арбанашки попови и учитељи. Овај покрет, који је међу Арнауте убачен са стране, данас се шири све више, тако да је поново дошло до крвавих сукоба између Арнаута и турске војске. Један такав сукоб десио се прошле недеље.

Код куле Али Мехмеда, једног од вођа арнаутских, требао је тога дана да се одржи протестни збор. На збор је требало да дође врло много људи. Али пре него ли су се учесници збора и могли искупити на заказано место, дошла су три батаљона војске са четири топа и заузели положаје изнад села Белега (код Дечана). Са тога положаја војска је топовима почела рушити Мехмедову кулу, која је на тај начин била порушена пре него се збор уопште и могао састати. При рушењу куле погинуло је седам Арнаута. Војска је затим опколила све оне, који су се спремали да узму учешћа на збору. Глас о овом догађају раширио се муњевитом брзином по целој околини и за врло кратко време, на лице места је било дошло око 2000 наоружаних Арнаута из околних села у помоћ опкољенима. Оружани Арнаути опколише убрзо целу војску, која је сада имала очајнички да се бори између две ватре и да се пробија кроз редове арнаутских сељака. Једва после борбе од пуних два сахата пошло је војсци за руком да се ослободи арнаутског обруча. У овој борби убијено је око 20 војника, а рањено их је преко 100. Арнаути су са своје стране изгубили око педесет мртвих и врло велики број рањених. Овај случај изазвао је у целој Арбанији огорчење против војске и владе и нови сукоби су тек на реду. Истога дана, кад се ово догодило, држали су Арнаути свој протестни збор у Корчи. Збору је присуствовало преко 10.000 људи. На томе скупу је усвојена врло оштра резолуција, која је телеграфски саопштена влади у Цариграду.

Уставност у Босни

Читамо у „Мусавату“: Окружни суд у Сарајеву осудио је прекјучер нашег одговорног уредника Али еф Радјевића на три и по месеца тешке тамнице ради једног нашег чланка „Атентат на нашу вјерско-просвјетну аутономију“, којег је државно одвјетништво заплијенило ради „сметања јавног мира и реда“ (преступ §. 329). Не можемо, да овде свршимо, морамо још коју проговорити о овоме Ми смо тај наш земаљски штатут с нестрпљењем очекивали; надали смо се, да ће нам нешто, макар мало — евлишно — слободе донијети Ради тога и ако смо знали унапријед, да је крњав и несавремен, опет смо непрестано из броја у број нашег листа питали: Гдје је? Шта је с њим? И ето дочекасмо га, али нас и оно мало наде превари, јер су за наш лист тежи ови први дани уставности, него икоји, од како је почео излазити. — Први дан уставности, осудио је окружни суд нашег уредника на 2160 круна, прекјучер га усудио на 3 и по мјесеца тешке тамнице, а расправа несвршених чека нас сила једна Наш даљни опстанак и даље излажење нашег листа угрожено је данас више, него икад и то баш данас у ове прве дане наше толико чекане уставности. Ми се надамо, да наше присташе по читавој Босни и Херцеговини неће допустити да један једини прави исламски лист, који је до данас стојао увијек онолико — колико је знао и умио боље на обрани исламских интереса, пропадне.

Доситијева прослава.

Читамо у београдским листовима да је у стану Српске Књижевне Задруге одржана прва седница под председништвом Стојана Новаковића одбора за прославу стогодишњице Доситија Обрадовића. За председника одбора изабран је Стојан Новаковић председник српске краљевске академије наука, за подпредседника: Љубомир Стојановић бивши министар-председник и др Богдан Гавриловић професор универзитета, за секретаре: др Јован Скерлић в. професор универзитета др. Светолик Стефановић директор више женске школе и Михаило Станојевић учитељ Благајничке послове вршиће благајник књижевне задруге Хенрик Лилер. На идућој седници изабраће се секције одбора за поједине тачке свечаности и издаће се проглас за скупљање прилога у целом српском народу.

Прираштај становништва у Србији.

Већ смо у више маха изнели, да се становништво Србије приметно множи и да она бројно видно напредује Изнећемо некоје занимљиве бројке Године 1837. било је у Србији 739 хиљада 300 житеља. Године 1861. порастао је тај број на 1 милион 87 хиљада 179 душа, а по последњем попису 1907. године било је у Србији близу 3 милиона душа Према овоме од године 1837. број житеља у Србији се учетвороструко а од 1861 скоро утроструко.

Не играј се оружјем.

Из Прага јављају за две жртве играња оружјем: погинула је млада девојка од осамнаест година и слушалац медецине пете године. Тај медицинар је становао код једног трговца, и у уторак му дође један друг који је остао без и једне пребијене потуре, па му понуди да купи револвер с метцима. Медицинар купи, на своју несрећу тај револвер, и после га је једнако чистио и пунио. У среду пре подне око 11 сати уђе са револвером у кухињу где му је била газдарица и њена служавка, девојка од осамнаест годчна. Ђак је хтео да им покаже свој револвер, који је био пун, али се газдарица поплашила и викала: „Идите молим Вас, бојим се!“ И он се одиста окренуо и пошао, али се у том тренутку револвер окиде, пуче и служавка без гласа паде мртва на земљу. Кад је јадни медецинар видео шта се десило, одјурио је у своју собу, где се у очајању убио. Тај ђак је имао тих дана да полаже завршне испите

Бежична телеграфија за џеп

Јављају из Берлина, да је прекјуче увече у друштву „Уранија“ пред многобројним светом професор Цереботани приказао свој нов изум — бежичну телеграфију за џеп Читава направа изгледа као кутија, и човек је може у џепу носити. Горња плоча је налик на плочу од сата, с разликом што на њој нису бројеви већ слова. Једна сказаљка се окреће у около и показује које је слово брзо јављено. Покушаји са том справицом су потпуно успели. Телеграфија није везана за простор.

Време.

Према телеграфском извештају од 5. марта може се очекивати топлије и суво време.

Брзојави „Застави“.

Београд 5. марта.

Министарски савет.

Будимпешта. Пре подне је био министарски савет, који је расправљао текуће послове и политичко стање. После тога Хедервари се саветовао са министрима Хијеронимијем, Лукачем и Шерењијем.

Сабор Хрватске и Славоније

Загреб. Сабор је отворен данас пре подне краљевим ручним писмом. Сутра ће Томашић изнети свој програм и бираће се председништво.

Одговорни уредник
Константин Брадваревић

ПРОДАЈЕМ
ШПЕЦЕРАЈСКУ РАДЊУ
у Новом Саду
на врло добром месту, иста има точарину. Упитати код администрације листа. 295 2—3

Светозар Етински кројач
у Жабљу
потребује два КРОЈАЧКА
помоћника
и то за велики посао.
Ступити могу одмах.
309 2—3

ОГЛАС.
Продајем добровољно своју
КУЋУ
на добром месту у железничкој улици уз умерену цену.
Обратити се на
Љубомира Кротића,
260 2—3 у Шиду.

Продајем
свој шустерски алат,
машину минерву као и све остало, због порушеног ми здравља.
Светислав Гудурић
292 2 2 ципелар, Ириг (Срем).

Стављам до знања ћурчијама, да имадем
180 комада маторих и јагњећих добрих босанских **кожа**
на продају. Ко жели купити, нека се на мене упути ради виђења и погодбе. Цена ће бити умерена. Продајем због предузећа друге радње.
Рада Затезало, ћурчија
264 3—6 Шид (Срем).

Слане рибе
добили смо све сорте и нудимо трговцима врло јефтино.
Петровић и Пантић,
193 5—10 Вршац.

Шљивове ракије
10° јаке, уз најстрожију гаранцију чисте, 2 и 3 године старе, **10 хектолитара** за продају нуди по **40 новч. литру**.
У Клокочевику (p. p. Garčin) Славонија.
Константин Мијачевић
238 5—6 парох.

ЖИВИНЕ у чистој енглеској раси
продајем јаја од Орпингтон жуте кокоши, 12 комд. за 8 круна, 15 комд. за 10 круна, ту је урачуната поштарина и паковање.
За добру излегу јамчим, неизлежена јаја примам натраг и замењујем свежим јајима, разуме се на трошак онога, који натраг враћа.
Жуте Орпингтон кокошке и петлове, продајем комад од 10 до 20 круна с поштарином заједно; ово је најкрупнија и најкориснија раса кокоши, јер снесе годишње 160—180 јаја, уз то још изврсно укусног јеса, јер јој се месо може потпуно са ћурчијим сравнити. Шаљем само у напред плаћено или per Nachnahme.
МЛАДЕН ПРЕДРАГОВИЋ
у Панчеву (Јужна Угарска).
205 4 6

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.